

6. Згадка про Шевченка. *Ганна Барвінок. Збірник до 170-річчя від дня народження*. Київ:Рада, 2001. С. 290-291.

7. Кілька зутрічів з М.Костомаровим. *Ганна Барвінок. Збірник до 170-річчя від дня народження*. Київ:Рада, 2001. С. 237-243.

Карпенко Олександр

ГАЗЕТА «ВІДРОДЖЕННЯ» ПРО ПОДІЇ ЧАСІВ ГЕТЬМАНАТУ П.СКОРОПАДСЬКОГО НА ТЕРИТОРІЇ ПОДІЛЬСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ

В роботі досліджено інформаційний потенціал газети «Відродження», що відбиває становище Подільської губернії за часів гетьманської держави П. Скоропадського. Зроблено огляд тематичних груп матеріалів.

Ключові слова: *газета «Відродження», Подільська губернія, Гетьманат П. Скоропадського, інформаційний потенціал. In this paper, the information potential of the newspaper «Revival» concerning the events on the territory of the Podolsk province from April 29, 1918 to December 14, 1918 is investigated. The main task was to review thematic groups of materials.*

Keywords: *newspaper «Revival», Podillya province, Hetmanat P. Skoropadsky, information potential.*

Важливим етапом Української національної революції став 1918 р., що продемонстрував ще один варіант втілення ідеї української державності. Активним «агітатором та пропагандистом» у вирі революційних змагань була періодична преса, яка зараз виступає одним із важливіших джерел для вивчення подій і процесів на території України в 1917-1921 рр.

Пресу часів Української революції вивчали П.І. Губа, Г.Я. Рудий, О.В. Богуславський. Серед літератури присвяченій історії Поділля 1918 р. слід відзначити роботи В.С. Лозового, О.П. Реєнта, В.П. Рекрут, А.М. Лекар. Після державного перевороту в Києві 29 квітня 1918 р., нову центральну владу в Подільській губернії визнали не всі. Частина службовців УНР закликали до громадянської непокори режиму. Ситуацію вдалось стабілізувати за допомогою австро-угорського командування, яке підтримало гетьманську владу [2, 160]. Гетьманський уряд змінив структуру управління на місцях, однак вона мало чим відрізнялась від ієрархії владного режиму за часів Російської імперії. Більшість селян були невдоволені аграрною політикою гетьмана, за якою на свої землі повертались поміщики [3;4, 105]. Майже весь час на території губернії діяв повстанський рух, який стримували австро-угорські війська та загони козаків. Загалом на Поділлі в березні-листопаді 1918 р. діяло 194 партизанські та повстанські загони різних політичних орієнтацій [2, 162]. Ситуацію вдавалось контролювати поки на території губернії дислокувались іноземні війська. У жовтні 1918 р. вони почали вертатись на батьківщину і водночас чинити погроми, через що 9 листопада в

губернії було оголошено військовий стан. 14 листопада розпочалося повстання проти гетьмана, а вже 20 листопада влада в Подільській губернії перейшла до Директорії [3].

Для кращого розуміння ситуації в Подільській губернії під час Гетьманату слід звернутися до безпосереднього «свідка» тих подій – загальноукраїнської газети «Відродження». «Відродження» – щоденна безпартійна демократична газета. Засновник – редакційно-видавничий відділ Військового міністерства УНР. Виходила в Києві у 1918-1919 рр. У часописі постійно друкувались такі рубрики, як: «Вісті з місць», «По Україні», «Офіційний відділ», «Освіта і школа», «Хроніка», «Телеграми», «Академічний відділ», «Спорт» та ін.

Найбільше місце приділялося питанням державного будівництва, соціальної й національно-культурної політики молоді Української Народної Республіки та Української Держави. Серед матеріалів газети привертають увагу передові статті, огляди преси, змістовні публікації, в яких порушувалися злободенні питання політичного, соціально-економічного, національно-культурного життя української держави [5, 275]. Місцевий матеріал друкувався в рубриках «Вісті з місць», «Телеграми», «По Україні», «Випадки». Вже в першому номері «Відродження» часів Української Держави з'являється стаття «Український університет в Кам'янці на Поділлі», в якій розглядалися питання створення університету, матеріального забезпечення, асигнувань, активно підтримані міською громадою [1, №30, 01.05.1918; 1, №37, 14.05.1918]. Взагалі освітні проблеми Подільської губернії досить часто потрапляли на шпальти газети. Наведемо приклади: в Кам'янці «буде відкрито восени українську гімназію» [1, №94, 24.07.1918]; «повітове народне зібрання асигнувало 250 тис. карбованців на Кам'янецький український університет, організовується збір коштів по селах» [1, №95, 25.07.1918]; «міністерство народної освіти дозволило місцевому товариству «Просвіта» відкрити в наступному навчальному році у Волочиську українську гімназію» [1, №117, 21.08.1918]; «затягування з відкриттям учительських курсів, які розпочались тільки в другій половині серпня 1918 р.» [1, №120, 24.08.1918]; «в м. Жванці заходами т-ва «Просвіта» відчиняється нова школа» [1, №138, 17.09.1918]; «відкрита у м. Хмільнику українська державна гімназія, в складі поки що 5 класів» [1, №139, 18.09.1918]. Водночас, є інформація і про закриття шкіл, наприклад: «Через брак коштів закрилась Гуменська сільсько-господарча школа» [1, №151, 04.10.1918]. Великим святом для губернії було відкриття Кам'янець-Подільського університету 22 жовтня: в школах губернії було влаштовано вихідний день, а новини та привітання не зникали зі шпальт газети майже два тижні [1, №165, 22.10.1918; 1, №166, 23.10.1918]. Також подавалась інформація політичного характеру: «Могилів-Подільський. Міське самоврядування переживає третій місяць управську

кризу. Балотуватись на посаду голови та його товаришів немає охочих. Бюджет на 1918 р. ще не вироблений»[1,№52,01.06.1918];

«Вибір міського голови м. Могилів-Подільський, вибрано члена управи Дадинюха»[1,№59,09.06.1918];

«Кам'янець-Подільський, протест губерніяльного старости проти виборів міського голови»[1,№83,10.08.1918].

Влітку на сторінках газети появляється інформація про стан сільського господарства: «Могилів-Подільський, почали жати жито, збирати врожай»[1,№85,12.07.1918]; «Стан врожайності по кожному повіту окремо»[1,№90,18.07.1918]; «Град побив врожай в деяких повітах, озимі посіви нижче середніх»[1,№99,30.07.1918].

Незначною за повторюваністю на сторінках газети, однак важливою для того часу були питання лікарської справи та захворювань, як-от: «в Могилів-Подільському повіті та місті сипний тиф»[1,№52,01.06.1918]; «скликання губернської санітарної наради в м. Вінниця в справі пошесного становища в губернії»[1,№113,15.08.1918]; «Професійний союз ветеринарних лікарів планує організувати 24 ветеринарно-амбулаторних пункти, тому що є багато безробітних лікарів та велика потреба в допомозі серед населення»[1,№111,13.08.1918].

В травні та червні 1918 р. на сторінках газети подавалась інформація про масові селянські заворушення, анархію, безладдя, вбивства. Наприклад: «Настрій населення неспокійний, у селах губернії продовжується випас селянами посівів, рубка лісу й самосуди»[1,№50,30.05.1918];

«Під вечір в населеній частині м. Проскурів бандитами вбито багату сім'ю Малки Шмігаль»[1,№60,11.06.1918]; «вбито голову Ямпільської народної управи – А.В.Охоту»[1,№77,3.07.1918].

А в листопаді з'являється інформація про відступ з губернії австро-угорського війська і, знову ж таки, безладдя та грабежі. Ось що про це пише газета: «З Жмеринки повідомляють, що австрійські війська грабують на станції склади та вагони»[1,№178,06.11.1918]; «Австро-угорське військо вийшло із порядку. Повідомляють про заколоти в австрійських частинах в Жмеринці, Проскурові, Балті, Волочиську. Безладдя ліквідовано за допомогою українських та німецьких частин»[1,№179,07.11.1918]; «Гайсин, австрійське військо пограбувало державну скарбницю і забрало там 95 тисяч карбованців. В Жмеринці та Балті австрійці повипускали із тюрем всіх злодіїв»[1,№182,10.11.1918].

Таким чином, інформаційний потенціал газети «Відродження» стосовно Подільської губернії періоду Гетьманату П. Скоропадського досить значний. На шпальтах подається інформація з різних сфер губернського життя. Це матеріали інформаційного жанру – повідомлення, замітки. Найбільше уваги приділялося розвитку освіти. Важливими темами повідомлень були політичне життя, зокрема діяльність органів влади,

сільськогосподарські проблеми, що зрозуміло, з огляду на інтереси австро-німецького командування. Ще одна значна за обсягом тема – селянський опір владі.

Звертають на себе увагу і повідомлення про бешкет відступальної австро-німецької армії, що перекликаються з подібним матеріалом періодики 1917 р., який стосувався пересування по губернії військових частин російської армії, що залишили фронт.

Список використаних джерел і літератури:

1. Відродження: щоденна безпартійна демократична газета. 1918.
2. Лекар А. М. Боротьба за владу в Подільській губернії в добу Гетьманату П. Скоропадського. Одеса: «Автоспринт», 2012. с.159-185.
3. Лозовий В. С. Поділля у період гетьманату 1918 р.: консервативна модель внутрішньополітичної стабілізації. «Електронна бібліотека» URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-11230.html> .
4. Нариси життя Літинщини 1917-1921 рр.: революційні події та повсякденність /О.П. Реєнт, В.П. Рекрут. Київ: Інст. іст. НАН України, 2017. 298 с.
5. Рудий Г. Київська періодична преса 1917-1918 рр. як джерело з історії Української Центральної Ради. *Україна ХХ століття: культура, ідеологія, політика*. 2014. Вип. 19. с. 272-284.

Салагуб Людмила

ВИСВІТЛЕННЯ О. Я. ЄФИМЕНКО ПОЛІТИЧНОЇ ІСТОРІЇ ГЕТЬМАНЩИНИ ХVІІІ СТ.

У тезах висвітлено погляди О. Я. Єфименко на політичну історію Гетьманщини ХVІІІ ст. Акцентується увага на діяльності українських гетьманів ХVІІІ ст.

Ключові слова: *Гетьманщина, Олександра Єфименко, гетьман, Малоросійська колегія.*

The theses highlight the features of views of A. Y. Efimenko on the political history of the Hetmanate of the 18th century. Attention is focused on the activities of Ukrainian hetmans of the 18th century.

Keywords: *Hetmanate, Alexandra Efimenko, hetman, the Small Russian Collegium.*

Серед плеяди видатних істориків кінця ХІХ – початку ХХ ст. чільне місце посідає О. Я. Єфименко, відома також як етнограф і педагог. Своїм учителем у дослідженні історії України Олександра Яківна вважала В. Б. Антоновича, під впливом творів якого опрацювала унікальні архівні документи та оприлюднила в «Киевской старине» ряд цінних досліджень з історії українського Правобережжя та Слобожанщини. О. Я. Єфименко вважала, що Україна була і залишалася не якимось випадковим відгалуженням від великого і «неділимого» російського народу, а рівноправною з Росією частиною східного слов'янства – Русі [3, 197]. Але в її поглядах на український історичний процес є й багато відмінного від